

Başvuru Numarası : 2024/1089
Toplantı Tarihi/Sayısı : 10.10.2024/46
Karar Numarası : 2024/1086
Başvuran : N. M.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın; birden çok kuruma gönderdiği dilekçelere cevap verilmediği, söz konusu dilekçelerin bir suretini Kurum İdaresinden talep etmesine rağmen talebinin yerine getirilmediği, barındırıldığı Kurumda suya ve revire ilişkin hususlarda sorunlar yaşandığı iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Barındırıldığı Kuruma ilişkin şikâyetleriyle ilgili 9/1/2024 tarihinde Cumhuriyet Başsavcılığına; 29/2/2024 tarihinde Patnos İnfaz Hakimliğine dilekçe yazdığını ancak dilekçelerine cevap verilmediğini, söz konusu dilekçelerin bir suretini Kurum İdaresinden talep etmesine rağmen talebinin karşılanmadığını,

b. Kurumda su probleminin olduğunu,

c. Gerekli ekipman olmaması nedeniyle tedavi edilemediklerini, bu sebeple revir birimine ilişkin mağduriyetlerin yaşandığını iddia etmektedir.

3. Muhatap Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Kurum personelinin görevini yerine getirirken mevzuat hükümleri çerçevesinde hareket ettiği,

b. Mahpusların dilekçelerinin sabah sayımı esnasında Kurum personeline teslim edilerek ilgililerine gönderildiği ancak başvuranın belirtmiş olduğu tarihlere ait herhangi bir dilekçenin olmadığı, ayrıca halihazırda başvurana ait işleme alınmayan herhangi bir dilekçenin bulunmadığı belirtilmiştir.

c. Mahpusların Kurumun imkânları ölçüsünde muayene ve tedavilerinin gerçekleştirildiği, Kurumun ekipmanlarının yetersiz kaldığı durumlarda üst basamak hastanelere sevk edildikleri,

ç. Başvuranın Kurumda barındırıldığı süre içerisinde gerek Kurum revirinde ve gerek Devlet hastanelerinde tedavi edildiği, hekim tarafından reçete ile tanzim edilen ilaçların başvurana teslim edildiği,

d. Düzenli aralıklarla yapılan su analizleri sonucunda suların amonyum değerinin yüksek çıktığı ve içmeye uygun olmadığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 14/12/2022 tarihli yazısına istinaden mahpuslara günlük kişi başı 3 litre içme suyu dağıtıldığı,

e. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 31/8/2022 tarihli ve Su Tasarrufu konulu yazısına istinaden

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğüne günlük her bir mahpusa 250 litre kullanım suyu verildiği,

f. Bölgede yaşanan elektrik kesintilerinden kaynaklı zaman zaman su hidroforlarının arızalanması ve motorlarının yanması gibi nedenlerle bakım-onarım çalışmalarının yapıldığı,

g. Kurumda zamanı net olarak belirli olmamakla birlikte bakım-onarım çalışmaları sırasında su kesintisinin meydana gelebildiği ancak bu durumun mahpusları mağdur edecek sürede olmadığı ve süreklilik arz etmediği, bu hususta Kuruma iletilen herhangi bir şikâyetin bulunmadığı,

h. Aras Elektrik Dağıtım Anonim Şirketine Kurum yerleşkesine ayrı bir elektrik hattı çekilmesi veya hattın değiştirilmesi ya da elden geçirilmesi hususunda yazı yazıldığı, söz konusu yazıya Aras Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi tarafından cevaben; 2024 yılı içerisinde bahse konu enerji nakil hattında bakım-onarım çalışmalarının yapılacağı ve ayrı bir hattın tesis edilmesine ilişkin talebin 2025-2026 yıllarında yatırım programı kapsamına dahil edilerek Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketinin onayına sunulacağı, onayın alınmasına müteakip çalışmalara başlanacağı belirtilmiş ifade edilmiştir.

4. Başvuran tarafından Kurumumuza yasal süre içerisinde yazılı görüş sunulmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "*Kurumun görevleri*" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendinde; "*İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak.*", (i) bendinde; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

6. 6701 sayılı Kanun'un "*Başvurular*" başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamında Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükmü yer almaktadır.

7. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Ön inceleme yapılması*" başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrasına göre; "*Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur. ve sonucunda; a) Kurumun görev alanına girip girmediği (...) ç) Yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarıncaya karara bağlanmış uyuşmazlıklara ilişkin olup olmadığı, (...) yönlerinden incelenir.*"

8. Mezkûr Yönetmelik'in "*Karar türleri*" başlıklı 65'inci maddesi şöyledir:

"(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

9. Mezkûr Yönetmelik'in "*Gerekçeli kabul edilmezlik kararı*" başlıklı 67'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinin kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurularla ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir. (2) Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48'inci maddede

belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

10. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

11. 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

12. Başvurunun esas incelemesi yapılmadan önce Kurumun, OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevi açıklanmalı ve başvuru konusunun bu kapsamda kalıp kalmadığı değerlendirilmelidir.

13. 6701 sayılı Kanun’un genel gerekçesinde ulusal önleme mekanizması görevinin kapsamı; özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları ceza ve tutukevleri, kamplar, bakım merkezleri gibi yerlerde işkence ve kötü muamele vakalarının yaşanmaması amacıyla bu yerlere yönelik izleme, inceleme, denetleme, değerlendirme ve raporlama faaliyeti şeklinde açıklanmıştır.

14. OPCAT’in 19’uncu maddesi uyarınca ulusal önleme mekanizmaları; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile bu kişilere yönelik tutumu düzenli olarak izlemek, sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak ilgililere tavsiyelerde bulunmakla yetkilendirilmiştir.

15. Ulusal önleme mekanizmaları işkence ve kötü muamelenin önlenmesine yönelik proaktif çalışmalar yürütmektedir. Ulusal önleme mekanizması kapsamında alıkonulma yerlerine yapılan ziyaretlerin ana amacı, özgürlüğünden mahrum bırakılanlara yönelik muamele ve alıkonulma koşullarının izlenmesini ve raporlanmasını gerektirmektedir.

16. Başvuranın gönderdiği dilekçelere cevap verilmediği ve söz konusu dilekçelerin bir suretinin Kurum İdaresi tarafından başvurana verilmediği iddiasına ilişkin olarak muhatap tarafından mahpusların dilekçelerinin sayım esnasında ilgili personele teslim edilerek ilgililerine gönderildiği ancak başvuranın belirtmiş olduğu tarihlere ait herhangi bir dilekçenin mevcut olmadığı, ayrıca halihazırda başvurana ait Kurum İdaresi tarafından işleme alınmayan bir dilekçenin bulunmadığı belirtilmiştir.

17. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın “*Hak arama hürriyeti*” başlıklı 36’ncı maddesinin birinci fıkrasına göre; “*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*” Bu hüküm, Anayasa Mahkemesi (AYM) tarafından Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) 6’ncı maddesiyle koruma altına alınan adil yargılanma hakkı ile adil yargılanma hakkı kapsamında bulunan mahkemeye erişim ve gerekçeli karar haklarını içerdiği şeklinde yorumlanmaktadır (AYM, *Hüseyin Balçılar*, B. No: 2019/36647, 11/1/2024, para. 25; *İrfan Güven*, B. No: 2019/29240, 12/4/2023, para. 3).

18. Anayasa’nın “*Temel hak ve hürriyetlerin korunması*” başlıklı 40’inci maddesinin birinci fıkrasına

göre; “Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlâl edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir.”

19. Anayasa'nın “Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı” başlıklı 74'üncü maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir. (2) Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu, gecikmeksizin dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.”

20. AYM’ye göre kişilerin kamu makamlarına seslerini duyurabilme ve bu makamlardan bilgi edebilme amaçlarına hizmet eden anayasal bir insan hakkı olan dilekçe hakkı, hak arama özgürlüğünün en önemli araçlarından biridir ve bilgi edinme hakkıyla sıkı sıkıya bağlıdır. (AYM, *Hasan Ercan*, B. No: 2015/54, 12/11/2019, para. 41; *Ahmet Kılıçelli*, B. No: 2017/31069, 30/9/2020, para. 43).

21. 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu alanlar dışında genel insan hakları ihlali iddiaları kapsamında Kuruma başvuru inceleme yetkisi verilmemiştir. Dolayısıyla, başvurunun salt alıkonulma yerinden yapılmış olması ulusal önleme mekanizması görevi kapsamında incelenmesi için yeterli bulunmamaktadır.

22. Başvuranın mezkûr iddiası yukarıda yer alan mevzuat hükümleri ve içtihatlarla birlikte ele alındığında; başvuranın söz konusu iddiasının özü itibarıyla adil yargılanma hakkı ile dilekçe ve bilgi edinme hakkı kapsamında kaldığı değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda, Kurumun ulusal önleme mekanizması görevi kapsamına girmediği değerlendirilen iddianın Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 48’inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile mezkûr Yönetmelik’in 67’nci maddesi uyarınca kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

23. Başvuranın bulunduğu Kurumda su problemi yaşandığı iddiası kapsamında muhatap tarafından su analizleri sonucunda suların amonyum değerinin yüksek çıktığı ve içmeye uygun olmadığı, bu sebeple mahpuslara günlük kişi başı 3 litre içme suyu dağıtıldığı ve 250 litre kullanım amaçlı su verildiği, su kesintisinin zamanının belirlenemediği, ansızın yaşandığı ancak kısa süreli olduğu bu hususta Kuruma iletilen herhangi bir şikâyetin bulunmadığı belirtilmiştir.

24. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), bir kötü muamelenin AİHS’nin 3’üncü maddesi kapsamında değerlendirilebilmesi için belli bir şiddet seviyesine ulaşması gerektiğini; bu asgari seviye göreceli olduğunu; vakadaki muamelenin niteliği ve bağlamı, icrasının şekli ve yöntemi, süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ve bazı durumlarda mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi koşullara bağlı olduğunu ifade etmiştir (AİHM, *Bouyid/Belçika*, B. No: 23380/9, 28/9/2015, para. 86).

25. Muhatap tarafından gönderilen cevap yazısı, konuya ilişkin belgeler ve ilgili içtihat hükmü birlikte incelendiğinde; elektrik kesintilerine bağlı olarak ortaya çıkan su sorununun çözüme kavuşturulması amacıyla muhatap Kurum tarafından Aras Elektrik Dağıtım Anonim Şirketine yazı gönderildiği, gönderilen yazıya cevaben 2024 yılı içerisinde bahse konu enerji nakil hattında bakım-onarım çalışmalarının yapılacağı ve ayrı bir hattın tesis edilmesine ilişkin talebin 2025-2026 yıllarında yatırım programı kapsamına dahil edilerek Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketinin onayına sunulacağı, onayın alınmasına müteakip çalışmalara başlanacağı belirtiltiği anlaşılmıştır.

26. Bununla birlikte, meydana gelen her teknik arıza ya da aksaklığın kötü muamele olarak tanımlanamayacağı, sorunun geçici bir durum olmasından ve kısa süreli olmasından kaynaklı olarak günlük hayatı, ceza infaz kurumunda bulunmanın doğal sonucu olan ıstırap düzeyinin ötesinde etkileyecek hale getirmediği değerlendirilmiş olup başvuranın mezkûr iddiasının kötü muamele yasağı kapsamına girebilecek asgari eşige ulaşmadığı ve dolayısıyla kötü muamele yasağının ihlal edilmediği değerlendirilmiştir.

27. Başvuranın revire ilişkin mağduriyet yaşandığı iddiası kapsamında ise muhatap tarafından mahpusların Kurumun imkanları ölçüsünde muayene ve tedavilerinin gerçekleştirildiği, Kurumun ekipmanlarının yetersiz kaldığı durumlarda üst basamak hastanelere sevk edildikleri belirtilmiş; başvurana ait sağlık dosyası incelendiğinde; başvuranın hastaneye sevkinin gerçekleştirildiği, tetkik ve tedavisi sağlanan başvurana reçete edilen ilaçların imza karşılığı teslim edildiği tespit edilmiş olduğundan muhatap tarafından kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

28. Sonuç olarak ceza infaz kurumundaki tutulma koşulları bir bütün olarak değerlendirildiğinde yukarıda açıklanan nedenlerle başvurudaki iddialar kapsamında hak ihlali bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

10/10/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Aليşan TIRYAKI
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye